De Bidstond.

Op Dinsdagavond te 8 uur werd de Bidstond gehouden in de Nieuwe Kerk. Het gebouw was meer dan bezet. Er waren al bezoekers uit de verste delen van ons land, zoals Zeeland, Groningen en Friesland. Een half uur voor de aanvang was het gebouw al bezet. De saamgestroomde menigte viel spontaan het kerkorgel bij in het zingen van de Psalmen 42 en 73. Psalmen, die al direct openbaarden, dat deze bidstond zou staan in het teken van de gedachtenis aan de twee professoren, die aan de School ontvallen zijn.

Ook de predikatie van ds H. Knoop was in tekstkeuze en uitwerking afgestemd op het heengaan van de broeders Schilder en Holwerda, wier verscheiden ook de Schooldag zelve stempelde.

Precies 8 uur ving de dienst aan en werd door ds Knoop de volgende predikatie gehouden over 1 Cor. 15 : 58.

> Zo dan, mijn geliefde broeders! Zijt standvastig, onbewegelijk, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heren, als die weet, dat uw arbeid niet ijdel is in de Here.

Gezongen: Ps. 115 : 9; 30 : 3, 4, 7, 8; 126 : 3.
Gelezen: Romeinen 8 : 31—39.

Geliefden in onze Here Jezus Christus!

Ons samenzijn vanavond aan deze plaats tot de bediening des Woords om daarin God de Here openlijk aan te roepen voor de opleiding tot de Dienst des Woords aan de Theol. Hogeschool, ontvangt wel een bijzonder zwaar accent door het feit, dat het de Almachtige heeft beliefd twee van haar katheders vacant te maken door ons de hoogleraren Schilder en Holwerda te ontnemen door de tijdelijke dood. Dat heengaan plaatst ons bij vernieuwing voor déze werkelijkheid van ons aardse leven en werken, dat zij toch maar liggen onder de sluier van de dood, die in beide telkens weer ingrijpt tot onze ontsteltenis. Ach, wij leven en de dood komt en snijdt het af als een bloem. Ach, wij werken en de dood komt en breekt het af als met ruwe hand. En daarin voleindigt hij, dat ons leven niet anders is dan een gestadige dood.

Nu, als wij niet wisten, dat Christus, néén, niet maar aan de dood was **ontsnapt**, doch dat Hij hem voor ons, ons leven en ons werken, heeft **overwonnen** en ons door het geloof aan die overwinning hier en nu reeds **deel** geeft, dan zou ons dat maken óf tot levengenieters, die de dag plukken om te eten en te drinken, want morgen sterven wij, óf tot opgejaagde mensen, die geen raad weten met het aardse bestaan en zich trachten te troosten met: 't zal hier haast zijn gedaan. Integendeel, door het feit van Christus' overwinning van de dood is ons leven en werken niet een zinloze episode op aarde en in de tijd, maar ontvangt, juist ons leven en werken zin en betekenis voor tijd en eeuwigheid. En dát is het wat we hebben vast te houden, óók voor het leven en werken van de Theol. Hogeschool, welke de lidtekenen draagt van de tijdelijke dood. Opdat ge dit onwrikbaar zoudt vasthouden hebt ge hier op het appèl in ontvangst te nemen uw **dagorder** in onze tekst en u door de ontsluiting van die dagorder te laten leiden tot het openlijk aanroepen van God de Here om **Zijn** kracht in **uw** zwakheid.

Zo bedien ik u dan het Woord Gods van:

De apostolische dagorder voor 't practisch leven en werken als gelovigen krachtens Christus' overwinning van de tijdelijke dood.

1e. Waarop deze dagorder **steunt**;
2e. wat deze dagorder **inhoudt**.

I

Deze apostolische dagorder, mijn geliefde broeders en zusters — en zo raak ik uw hart —, waarmee de apostel het betogend deel van zijn brief afsluit, draagt een algemeen karakter. Dat betekent echter niet, dat zij een „losse" tekst zou zijn, in de lucht zou hangen. Haar aanvangswoord immers: dáárom, wijst reeds uit, dat zij **steunt** op het voorafgaande, waaruit zij de gevolgtrekking is. Op het voorafgaande wil zeggen: met **name** op vs 57. Daar leest ge: maar Gode zij dank, Die ons de overwinning geeft door onze Here Jezus Christus. Opzettelijk zeg ik met **name**, omdat ook vers 57 geen „losse" tekst is, maar verbonden met heel het voorafgaande betoog van de apostel in dit hoofdstuk. Daarom kan gezegd, dat deze dagorder óók **steunt** op héél het betoog van Paulus in dit hoofdstuk. Ik geef u de inhoud van dat betoog even kort aan. Eérst stelt Paulus met nadruk het feit van de opstanding en de verschijningen des Heren. Dan handelt hij over de betekenis der opstanding. Vervolgens gaat hij in op vragen naar de aard van het opstandingslichaam. En eindelijk besluit hij met te wijzen op Gods volledige overwinning aan het einde, n.l. dat de dood zó verslonden is, dat hij is overwonnen, op welke overwinning hij een lofzang zingen gaat, deze: „dood, waar is uw prikkel? Dood, waar is uw overwinning? De prikkel nu des doods is de zonde; en de kracht der zonde is de wet." En deze lofzang sluit hij hiermee af, dat hij in de vorm van een bewogen dankzegging verband legt tussen Christus' overwinning van de dood en de Zijnen: maar Gode zij dank, Die ons de overwinning geeft, n.l. hier en nu reeds, door onze Middelaar, de Here Jezus Christus, in de weg van het geloof in Hem, Die de Levensvorst is. En dan komt, **steunend** op héél zijn voorafgaand betoog, dat een eenheid is, en **steunend** met **name** op wat hij zegt in vs 57: „**dáárom**, mijn geliefde broeders! Zijt standvastig, onbewegelijk, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heren, als die weet, dat uw arbeid niet ijdel is in de Here". Hoort aan dat dus voor uw practisch leven en werken in deze eeuw uw **dagorder** is, dat gij betoont die overwinning van de dood door Christus, aan welke gij gelovig deel hebt, in uw leven en werken te verdisconteren.

Hiermee echter, gemeente, kan ik niet volstaan. Ik noemde telkens weer: Christus' overwinning van de dood, maar liet opzettelijk na nader te bepalen, wat ge onder die **dood** hebt te verstaan. Ge moogt niet uit 't oog verliezen, dat Paulus in dit hoofdstuk handelt over de **opstanding der doden** en dat hij dit doet in verband met een gevaarlijke **misvatting** in de gemeente te Corinthe. Er waren er in Corinthe, die er wel niet aan twijfelden, dat zij, die in de Here ontsliepen van stonde aan gingen tot hun Heer, maar die niet geloofden, dat 't leven in het lichaam, dat ze eenmaal op aarde hadden geleefd, in heerlijkheid zou worden hersteld. Ze loochenden niet een eeuwig **voortbestaan** na de dood, maar zij loochenden de **opwekking** der doden. Met zijn verlichte ogen zag de apostel onmiddellijk, dat bij deze dwaling de zin en betekenis van leven en werken in dit aards bestaan in geding was. Gedoopt worden betekent dan alleen maar voor het dodenrijk gedoopt worden. Het is dan óók zinloos om alle uur in gevaar te zijn en alle dagen te sterven en tegen de beesten te vechten. Het beste van dit leven is dan: laat ons eten en drinken, want morgen sterven wij. Want als de doden niet **opgewekt** worden, dan heeft Christus de **tijdelijke** dood niet overwonnen. En dus als de apostel in dit hoofdstuk handelt over de **opwekking** der doden, dan handelt hij over de overwinning van Christus van de **tijdelijke** dood. En die tijdelijke dood is dit: dat ons menselijk leven en werken hier in ons aardse bestaan het **merkteken** draagt van een gestadig sterven, van een **doodsproces**, dat zijn voleinding vindt in ons **sterven**. Immers, dat sterven van een mens is die gebeurtenis in de tijd door welke mensen van een mede-mens zeggen: hij is dóód; hij is er nog wel, maar hij is niet meer **hier**, aan deze zijde, in het land der levenden. Hij behoort nu tot de **doden**; hij is nu in het rijk der doden, in de hemel of in de hel. Maar dat feit heeft dan meteen betekenis voor 't leven en het werken van die mens. Nu moeten mensen van zijn leven en werken zeggen: ze mogen nog maar nauwelijks begonnen, of al 'n eind op weg, of bijna voltooid zijn, maar ze zijn voor hem hiér afgelopen. Met zijn leven en werken is het **hier** voor HèM uit, want hij is dóód. Die onweerstaanbare hand heeft hem uit zijn leven en werken hier als weggeraapt. Het schepsel, ook dus de mens en zijn werk, is **der ijdelheid** onderworpen, niet gewillig, maar om diens wil, die het der ijdelheid onderworpen heeft.

Nu, dat merkteken draagt de mens en zijn leven en werken in deze aardse bedeling. Leven en werken, het is maar ijdel glas. **En dat merkteken is de tijdelijke dood!**

Wanneer dat stervensproces zijn voleinding ontvangt in de dood, dan brengt dat altijd wat teweeg. En dat wat het teweeg brengt kan verademing zijn, maar ook angst; vreugde, maar ook smart; verslagenheid, maar ook opluchting. Het kan een benauwende situatie scheppen, waarin geen weg meer te onderscheiden is, maar het kan ook gesloten poorten openwerpen. Hoe dan ook, die tijdelijke dood is nooit **lief**, gelijk die dichteres vond, toen ze zong: men moet niet om het lieve doodgaan wenen.

Paulus zegt het juister in dit hoofdstuk: hij is een **vijand**, zelfs de vijand, die als láátste te niet gedaan wordt. En, zo laat hij zien: **dat doet Christus!** Zijn **opstanding uit de doden** is, dat Hij principiëel die tijdelijke dood in Zijn overwinnaarshanden hééft en houdt. Hij heeft het leven en de onverderfelijkheid aan het licht gebracht. En straks aan het einde geeft Hij hem voor eeuwig de genadeslag. Want dan zal ten **volle** werkelijkheid zijn 't woord, dat geschreven staat: de dood is verslonden tot overwinning! Maar, Gode zij dank, die ons **hier en nu** reeds aan die overwinning déél geeft door de Here Jezus Christus, in de weg des geloofs in Hem, de Levensvorst. **Dát** is 't geheim van ons **leven en werken** hier, al draagt het ook nog het **merkteken** van de **tijdelijke dood** in deze bedeling. Dáárom, mijn geliefde broeders en zusters, ontvangt uw **dágorder:** zijt standvastig, onbewegelijk, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heren, als die weet, dat uw arbeid niet ijdel is in de Here.

Hoe wonderbaar **vertroostend** en machtig **bemoedigend** is het reeds, dat gij, mijn geliefde broeders en zusters, die deze Theol. Hogeschool hebt gesticht en in stand houdt; dat gij curatoren, die haar verzorgt; dat gij hoogleraren, die uw levenswerk aan haar hebt; dat gij studenten, die aan haar worden opgeleid, voor haar en uw leven en werken, in dit uur van appèl een dagorder weet te ontvangen, welke **steunt** op niets minder dan Christus' overwinning van de tijdelijke dood en op het feit, dat gij hier en nu aan haar deel hebt door het geloof in de verheerlijkte Overwinnaar en Levensvorst.

II

Deze **dagorder** is, blijkens haar **inhoud**, er een voor practisch leven en werken, dus ook **voor en aan** deze Theol. Hogeschool, welke de lidtekenen draagt van de tijdelijke dood. Zij bevat de **pastorale opwekking** tot het nakomen van een **drievoudige roeping**.

Uw **éérste roeping** is, dat ge u **betoont**: standvastig, onbewegelijk. Immers telkens weer moet ge tot de ontdekking komen hoe die vijand, die als laatste teniet gedaan wordt, de tijdelijke dood, hier in leven en werken huishoudt. Dit, dat leven en werken liggen onder de sluier van die dood, is de moeite van het aardse bestaan. Paulus noemt er in Romeinen 8 iets van: verdrukking, benauwdheid, vervolging, honger, naaktheid, gevaar, zwaard. Een om Gods wil de ganse dag gedood worden; een geacht worden als schapen ter slachting. Dat toch is de werkelijkheid van de tijdelijke dood: wat traag ontloken dagen en dan de dood. Hoe kan u dan grijpen de **angst**, dat leven en werken toch eigenlijk zonder **zin** en der **ijdelheid** onderworpen zijn. Ge moogt slechts planten, maar natmaken is u niet gegund; dat doet een ánder. Gij moogt natmaken, maar maaien komt u niet toe; dat doet een ánder. Ge moogt een fundament leggen, maar een ánder bouwt er op. Ge zijt nog in de bloei van uw leven, maar een beangstigende slijtage sloopt reeds uw kracht. En dán: de dóód! Heeft leven en werken wel zin?

Hoe kan ook **verlokking** tot u komen om, als 't niet gáát, als de krachten afbrokkelen en 't werk bij de handen afbreekt; als ge wordt belaagd en belasterd en miskend en gewantrouwd, te zeggen: wat geeft 't alles nog?

Maar dan ziet ge toch niet meer, dat tóch uw leven en werken getrokken is binnen de **lichtkring** van Christus' overwinning van die tijdelijke dood en dat die grote Overwinnaar iets met u heeft gedaan. Hij heeft u op een **stuk** gezet, op het stuk van het geloof in de werkelijkheid van Zijn overwinning in leven en werken. En ge moet op uw stuk stáán; ge moet **betónen**, dat ge op uw stuk staat en u niet door die tijdelijke dood van uw stuk laat brengen. **Dat is u standvastig betonen** naar uw dagorder. Hij heeft u op een **standplaats** gezet, op de standplaats van het geloof in de werkelijkheid van Zijn overwinning in leven en werken. En ge moet **betonen**, dat ge u van uw standplaats niet laat wegvoeren door die tijdelijke dood. **Dat is u onbewegelijk betonen** overeenkomstig uw dagorder. Wederom, Paulus zegt in Rom. 8 concreet wat dat is: standvastig, onbewegelijk: want ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomende dingen, noch hoogte, noch diepte, nog enig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onze Here. Dan leeft ge in de lichtkring van Christus' overwinning van de tijdelijke dood en blijkt uw deelgenootschap aan haar door het geloof in Hem. En door dat geloof zijt ge in dat alles méér dan overwinnaar, mede-overwinnaar met Hem, Die u heeft liefgehad. Dat is 't koninklijke in uw roeping, welke uw dagorder van u vraagt.

Uw **tweede roeping**, welke uw éérste begeleidt, is, dat ge u te allen tijde **betoont** overvloedig te zijn in het werk des Heren. Immers, ge zijt toch „onder dienst" en dat bij Hem, Wiens gij zijt, Die gij ook dient. Ge hebt te doen en te dienen **Zijn** werk in de ruimste zin van het woord. En dat waarlijk niet met netjes **afgepaste plichten**, niet maar mondjesmaat, maar **overvloedig**, omdat bij overvloedige genade — volgens Luthers vertaling in Ps. 23 is 't zó: Hij schenkt vol in — hoort **overvloeien** in het werk van de Heer, Wiens diensplichtige gij zijt. En dat **altijd**, wat winden dat er waaien, wat aan mislukking en teleurstelling uw deel moge zijn, hoeveel slagen er vallen links en rechts, hoeveel graven van wapenbroeders, die saam met u optrekken, ook gedolven worden, hoe ook gehoond en belaagd en miskend! Dan werkt ge **dienend** in de lichtkring van Christus' overwinning van de tijdelijke dood en blijkt uw deelgenootschap aan haar door het geloof in Hem. En door dat geloof zijt ge daarin méér dan overwinnaar, mede-overwinnaar met Hem, Die u heeft liefgehad. Dat is het **priesterlijke** in uw roeping, welke uw dagorder van u vraagt.

En uw **derde roeping**, welke uw eerste ook begeleidt, is, dat ge **betoont** voortdurend te **weten**, dat uw **zware** arbeid toch niet tevergeefs, zonder zin is, maar **resultaat** heeft. Omdat deze verricht wordt in de kring, waar uw Here zijn regiment uitoefent, dáárom heeft uw zware arbeid resultaat. Omdat Christus' overwinning van de dood en uw deelgenootschap aan haar door het geloof u **garandeert**, dat uw levensarbeid een **oogst** heeft voor de tijd en voor de eeuwigheid, **liegt** uw arbeid niet. De vijgeboom van uw arbeid bloeit tóch; de wijnstok van uw arbeid draagt tóch vrucht. Want als de Heer des oogstes u in Zijn dienst wilde nemen, kán uw arbeid niet zonder oogst zijn. Wie 't zaad draagt, dat men zaaien zal, gaat al gaande en wenende; maar voorzeker zal hij met gejuich wederkomen, dragende zijn schoven. Dan **wéét** ge uw arbeid in de lichtkring van Christus' overwinning van de tijdelijke dood en blijkt, dat ge aan haar deel hebt door het geloof in Hem. En door dat geloof zijt ge ook in dat weten méér dan overwinnaar, mede-overwinnaar met Hem, Die u heeft liefgehad. **Dat is de profetische visie** in uw roeping, welke uw dagorder van u vraagt.

Welnu, tot het vervullen van deze drievoudige roeping wordt ook gij in deze dagorder pastoraal opgewekt, gij, mijn geliefde broeders en zusters, gij curatoren, gij hoogleraren en gij studenten ten aanzien van de Theol. Hogeschool, welke de lidtekenen draagt van de tijdelijke dood. Ik zeg u: **een ieder in hetgeen, waarin hij geroepen is, die blijve in hetzelve bij Gód!** En dus géén **verdringing,** maar standvastig, onbewegelijk; geen **verlauwing,** maar altijd overvloedig in het werk des Heren; geen **ontmoediging,** maar wetend, dat uw arbeid niet ijdel is in de Here. Hij heeft de oogst **beloofd,** Hij heeft met Zijn eigen overwinning de oogst **gegarandeerd,** Hij zal de oogst straks aan het einde openbaren, als Hij als láátste vijand de tijdelijke dood heeft te niet gedaan. En als dan álles instort, staan wij, die door het geloof deel hadden aan Christus' overwinning van de tijdelijke dood, op, wij met de oogst van onze arbeid in de Here. En wanneer op het groot-appèl in het einde de Here afroept de namen van al Zijn **dienstplichtigen,** die grote schare, die niemand tellen kan, uit alle geslacht en tong en natie, officieren en minderen, dan melden zij zich present, zij, met hun leven en de oogst van hun leven. Maar ze zeggen erbij: door U, door U alléén, o Overwinnaar van de dood en Levensvorst, om 't eeuwig welbehagen:

Gij, Heer, alléén, Gij zijt
Verwinnaar in de strijd
En geeft Uw volk de zegen.

Alsdan zal het woord geschieden, dat geschreven is: over weinig zijt gij getrouw geweest, over veel zal Ik u zetten; gaat in in de **vreugde** uws Heren. Amen.

De Schooldag.

Evenals vorige jaren werd de eerste samenkomst des morgens om 8 uur aangevangen, welke door de bezoekers en bezoeksters, die de vorige dag gekomen waren, bezocht werd.

Inmiddels stroomde Kampen vol met gasten, die per trein, per bus, en per particuliere gelegenheid waren aangekomen. Wij hoorden, dat de bezoekers uit het Zuiden van Limburg reeds des nachts om half drie in de bus gestapt waren om tijdig in Kampen te zijn.

Wij laten hieronder volgen de redevoeringen zoals deze werden uitgesproken.

OOTMOED GEVRAAGD!

Ds G. VAN RONGEN.

Het kan niet worden ontkend, broeders en zusters, dat van alle kanten om ootmoed wordt gevraagd. Zowel van buiten onze Kerken als van binnenuit wordt daar met 't oog op allerlei dingen op aangedrongen; dat er toch ootmoed zal zijn; dat we ons toch zullen verootmoedigen voor 't aangezicht van onze God.

Om maar met het laatste te beginnen, dat vragen om ootmoed van binnenuit, (en dat brengt ons tegelijk weer in aanraking met iets dat vandaag moeilijk uit onze gedachten te verdringen valt): in een van onze kerkelijke bladen werd na het overlijden van Prof. Schilder en Prof. Holwerda ertegen gewaarschuwd, dat we in hoogmoed de vernederingen, die de HERE onze Kerken aandoet om haar zonden, zouden wegredeneren door te beweren dat we deze slagen, deze sterfgevallen niet zo gemakkelijk met het een en ander dat in onze Kerken gaande is in verband moeten brengen. Dit blad, dat wel meer het woord „ootmoed" bevat, constateerde dat zo de verootmoediging onder Gods slaande hand achterwege blijft. En in deze woorden komt dus een vraag om ootmoed tot ons. Ootmoed over wat onze Kerken overkomen is.

In het verslag, dat het blad „Dienst" van de laatste, hier in Kampen gehouden, diaconale conferentie gaf, hebben onze ambtsdragers kunnen lezen, dat tijdens de conferentie de vraag om ootmoed aan de orde is geweest. Er werd een vraag gesteld die, naar ik meen, duidelijk liet blijken, dat de kwestie van de ootmoed een kwestie is, die in onze Kerken meermalen aan de orde komt. De vraagsteller bedoelde blijkbaar te willen horen wat hij met die vraag om ootmoed, zoals deze binnen onze Kerken wordt gesteld, moet doen.

In het „Gereformeerd Gezinsblad" werd kort geleden geschreven over verdraagzaamheid. En dit dan in verband met moeilijkheden in onze Kerken. In dat artikel werd, om tegen een lichtvaardig gebruik maken van het recht van appèl, een al te makkelijk gaan van de weg naar de meerdere vergaderingen in geval van praktische moeiten, te waarschuwen, een woord uit 't boek van Dr K. Sietsma „De ambtsgedachte" geciteerd. De inhoud van dat citaat kwam terecht op een vermaning, dat men in zeer vele gevallen behoort te volstaan „met een eerbiedig en ootmoedig protest en géén „recht" moest worden gezocht in de weg van appèl." De redacteur — want daarop komt het neer — heeft met dit aan te halen de vraag om ootmoed aan de orde gesteld met het oog hierop, dat onze meerdere vergaderingen bijna overstelpt worden met appèlzaken. En tegelijk blijkt het vroeger ook al actueel te zijn geweest: „ootmoed gevraagd!"

Maar ook van buitenaf wordt om ootmoed aan ons gevraagd, in verband met allerlei kwesties.

Op een prospectus van een brochure van de hand van Ds Velema, predikant bij een Chr. Geref. Kerk, getiteld: „Onze verhouding tot de Gereformeerde Kerken (onderh. art. 31 D.K.O.) nú", vind ik de woorden: „Wij moeten worstelen om eenheid, maar „Wij komen niet boven die worsteling uit door de bezwaren te verdoezelen, wel door die bezwaren te bespreken in ootmoed"." Als ik dit zo lees kom ik tot de conclusie dat volgens Ds Velema de hele kwestie van het huidige contact tussen de Chr. Gereformeerden en ons vastzit op: ootmoed. Ook hiervan kan ik dus weer zeggen: ootmoed gevraagd!

En nog een roep om ootmoedig te zijn is kort geleden tot ons uitgegaan. In een „verklaring", die afgelegd is in een „Gebedssamenkomst" voor wat men noemt „hereniging van de Gereformeerde Kerken in Nederland" en die op ruime schaal is verspreid, o.a. onder onze Kerkeraden, vinden we een dergelijke oproep ook al, wanneer men daar zegt: „Wij kunnen ons als Christenen niet diep genoeg verootmoedigen over de scheuring en tweedracht, die alle eeuwen door in de kerk van Christus bestaan heeft; zij is een zonde tegen God, in strijd met de bede van Christus, en veroorzaakt door de duisternis van ons verstand en de liefdeloosheid van ons hart. Daarom is het onze dure plicht, onze heilige roeping om naar middelen uit te zien, waardoor de breuk tussen Gereformeerden hersteld worde". En men meent, dat men vandaag geroepen is om samen te bidden, te bidden, dat de gedeeldheid weggenomen wordt. En we kunnen dus wel deze slotsom uit genoemde „verklaring" trekken, dat de verootmoediging over de scheuring en tweedracht zich moet uitdrukken in het meebidden van dat gemeenschappelijk gebed. En ter verdere verduidelijking van wat men van die zijde met het woord „verootmoediging" bedoelt mag ik U wel wijzen op de persverslagen van enkele „gebedssamenkomsten", waarin we hebben kunnen kennisnemen van het feit dat men als een belangrijk onderdeel van het gebed beschouwt „de erkenning van gemeenschappelijke schuld", en dat het met de instelling waarmee men zijn gebed wil doen niet in de eerste plaats gaat „om de schuldvraag en ook niet om: ons recht, ons recht, ons recht.....".

Ootmoed gevraagd! Die roep dringt van verschillende kanten op verschillende toonhoogte en in verschillende toonsterkte tot ons door.

En wat moeten wij daarmee aan? Het antwoord op die vraag is niet te ontwijken. Wat moeten we ermee aan?

Of eigenlijk moet ik de vraag zo niet stellen. Het is **anders.** Want ootmoed is niet iets dat de mensen van ons vragen, maar dat de HERE van ons eist.

Dat weten wij als Gereformeerde Kerken allang. En dat is daarom duidelijk en klaar in ons Kerkboek neergelegd. Want in het „gebed vóór de leer van de Catechismus", dat we daarin vinden, treffen we de belijdenis aan: „maar overmits..... Gij ook niemand wilt aanzien, dan die ootmoedig en verslagen zijn van hart, vrezende voor Uw Woord, zo bidden wij U.....". God de HERE vraagt van iedereen die tot Hem komt ootmoed, omdat Hij hem anders niet aanzien zal. En een veel bekender voorbeeld vinden we in ons Avondmaalsformulier: „Allen dan die alzo gezind zijn, die wil God gewis in genade aannemen, en voor waardige medegenoten van de tafel Zijns Zoons Jezus Christus houden. Daarentegen die dit getuigenis in hun harten niet gevoelen, die eten en drinken zichzelf een oordeel". En welke gezindheid is dat, en welk getuigenis? Ten eerste, dat een iegelijk bij zichzelf zijn zonden en vervloeking bedenke, opdat hij zichzelf mishage, en zich voor God verootmoedige. Daar hebt ge het weer: God neemt alleen maar in genade aan die zich voor Hem verootmoedigt. Ootmoed gevraagd! Door mensen? Neen, door de HERE onze God!

En we moeten onze vraag van zo straks: hoe moeten we met die oproepen tot ootmoed, zoals deze van binnen uit onze Kerken en van buiten af tot ons komen, aan? We moeten die vraag anders stellen. Het moet zo: zijn die oproepen in overeenstemming met de eis tot ootmoed, zoals de HERE die aan ons stelt? moeten wij er daarom aan voldoen, of mogen we daarom er niet naar luisteren?

En om dat te weten te komen moeten we dus naar de Schrift. Omdat die ons zeggen moet wat ootmoed eigenlijk is.

Wat verstaat de Schrift onder ootmoed? Het is moeilijk om dat in het kort te zeggen. De Bijbel gebruikt nl. dit woord nog al vaak. Of beter gezegd: in de Bijbel treffen we verschillende woorden aan, die deze zaak willen omschrijven, of een bepaalde kant ervan willen belichten. En daarom is 't moeilijk om daar een verhandeling over te geven, nu de tijd mij daartoe ontbreekt. Ik moet dus met een paar trekken volstaan.

En allereerst wil ik dan naar voren brengen, dat het woord „ootmoed" teruggaat op een woord, dat we aantreffen in Psalm 18, het 36e vers. Daar lezen we: „Ook hebt Gij mij het schild Uws heils gegeven, en Uw rechterhand heeft mij ondersteund, en Uw zachtmoedigheid heeft mij groot gemaakt." De Korte Verklaring vertaalt: „en Gij boogt U veel tot mij neder". En de vertaling van het Ned. Bijbelgenootschap heeft: „Uw nederbuigende goedheid maakte mij groot". God buigt zich neder. Aan Gods nederbuigende goedheid dankt de zondige mens alles.

Welnu, met dat woord dat door „nederbuigende goedheid" is vertaald, is het woord dat vaak door „ootmoed" wordt weergegeven verwant. In „ootmoed" zit het element van buigen. En dan buigen onder de geweldige rijkdom dat God zich tot de zondige mens nederbuigen wil. Zo dat je zeggen gaat: ik word er klein onder!

Ootmoed, dat krijgt in de Schrift dan ook meermalen de betekenis van: buigen voor het Woord des HEREN. Mozes moest aan Israël zeggen, dat ze naar de valse profeten niet mogen luisteren, omdat ze dit niet doen, integendeel; want ook al zeggen zij dat ze in de Naam des HEREN gesproken hebben, dat doet er niets aan af of toe; „door trotsheid heeft die profeet dat gesproken; gij zult voor hem niet vrezen" (Deut. 18 : 22). Trotsheid dat is precies het tegengestelde van wat ootmoed is.

Ootmoed, dat is dan ook hetzelfde als de vreze des HEREN, Spr. 22 : 4 (Nieuwe Vertaling): „Het loon van ootmoed — vreze des HEREN — is rijkdom, eer en leven".

Ootmoed, dat woord wordt dan ook meermalen gebruikt voor het weerkeren tot de God des verbonds en het leven naar 't Woord des Verbonds. Salomo belooft bij de wijding van de tempel dit te zullen doen met zijn volk, ootmoedig te zullen zijn (2 Kron. 7 : 14). Hiskia verootmoedigt zich over zijn hoogmoed, zijn niet leven naar het Verbond (2 Kron. 32 : 26). In zijn tijd doen ook anderen dat (30 : 11).

Ootmoed, 't woord wordt in een bepaalde vorm zelfs gebruikt in de betekenis van: vernederd worden, worden verpletterd, verslagen (1 Sam. 7 : 13; Richt. 8 : 28; 11 vs 33; 3 : 30); zich moeten onderwerpen (1 Kron. 20 : 4 N.V.).

En een woord, en een zaak, die nauw aan „ootmoed" verwant is, komen we in de Schrift meermalen tegen in de zin van: van alle kracht beroven, aan het eind van zijn krachten brengen (Ps. 18 : 28; 75 : 8; 147 : 6). Maar misschien is deze zaak beter weer te geven in onze taal met „deemoed", „verdeemoedigen".

Ootmoed, dat is ook de gestalte van de mens, die, buigende onder 's HEREN Woord, uit dat Woord horen moet hoe diep-zondig hij is. Ps. 119 : 75: „Ik weet, HERE, dat Uw gerichten de gerechtigheid zijn, en dat Gij mij uit getrouwheid verdrukt hebt" (verootmoedigd hebt). Het bekende voorbeeld daarvan is koning Josia, die zich verootmoedigt wanneer 't Wetboek gevonden is en hem is voorgelezen; en waarom vernedert hij zich? omdat het hem duidelijk geworden is hoe zij allen zijn afgeweken van de goede God des Verbonds (2 Kon. 22 : 19; 2 Kron. 34 : 27).

Ootmoed, met de zaak die in dat woord wordt aangeduid, hebben te maken begrippen als: onderwerpen, dempen, aftakelen, vernielen, zich kastijden, vasten, geplaagd worden, bedwingen, enz.

Maar alles komt hier tenslotte op terecht, dat de ootmoedige een mens is, die buigt onder het Woord van God, een Woord dat van rijke genade spreekt, maar daarom ook van grote toorn en van zware straf, als die genade wordt veracht.

En die ootmoed wordt door de HERE van ons gevraagd. Dát is de ootmoed, die in 't Avondmaalsformulier wordt gevraagd voor een rechte Avondmaalsgang. Dat is ook de ootmoed, die bij niemand ontbreken mag — volgens het Kerkegebed „vóór de leer van de Catechismus" — omdat God hem anders niet aanzien wil.

En ziet, aan déze vraag van God om déze ootmoed willen we gaan toetsen wat aan vragen om ootmoed van binnen uit onze Kerken en van buiten af tot ons komt.

We willen dat doen op een bepaalde manier. Want ook in wat we aan Belijdenisschriften, formulieren, gebeden, enz., achter de Bijbel in ons Kerkboek vinden treffen we het woord „ootmoed" of „verootmoediging" meermalen aan. En we willen enkele voorbeelden daaruit nemen en aan de hand daarvan die roepstemmen om ootmoed gaan bezien. Niet, dat we 't alleen over die concrete dingen van zo straks zullen hebben. Maar 't zal U wel duidelijk worden, dat die voorbeelden uit ons Kerkboek actueel genoeg zijn, sprekend genoeg voor vandaag.

Ik wil allereerst wijzen op art. 13 van de Ned. Geloofsbelijdenis. Het gaat daar over „de voorzienigheid Gods en regering aller dingen". En dan wordt het volgende gezegd: „En aangaande hetgeen Hij doet boven het begrip des menselijken verstands, datzelve willen wij niet curieuselijk (tot op de bodem toe) onderzoeken, meer dan ons begrip verdragen kan; maar wij aanbidden met alle ootmoedigheid en eerbied de rechtvaardige oordelen Gods, die ons verborgen zijn; ons tevreden houdende, dat wij leerjongeren van Christus zijn, om alleen te leren, hetgeen Hij ons aanwijst in Zijn Woord, zonder deze palen te overtreden". Daar komen we dus 't woord „ootmoedigheid" tegen in verband met de oordelen Gods. En met die oordelen zijn niet Zijn gerichten, Zijn straffen, bedoeld, maar alles wat Hij meent, Hij oordeelt te moeten doen.

Ik geloof, dat deze zinsnede uit onze Belijdenis zeer actueel is. Want met Gods oordeel in bovengenoemde zin hebben we verpletterend te maken gekregen sinds de „Schooldag" van vorig jaar. Schilder en Holwerda zijn ons ontnomen. We zijn er allemaal verslagen van geweest. We zijn dat nog. Hoe moeten wij ermee aan? Want die vraag is ook vandaag weer niet te ontwijken. Het is weer „Schooldag" vandaag. En op die van vorige jaren was er telkens weer een nieuw, een verblijdend contact ook met deze twee. Zij genoten op die dagen, dat is bekend. En wij genoten van hun woord. En we missen hen echt. En daarom is art. 13 actueel. Het geeft ons rijke troost: we moeten Gods oordelen, wat God van oordeel is te moeten doen en waar ons verstand bij stilstaat, niet tot op de bodem toe gaan onderzoeken. Laten we tevreden hiermee wezen, dat we discipelen zijn van de Here Jezus en genoeg hebben aan Zijn Woord alleen.

Maar betekent dat, dat we die twee verbijsterende sterfgevallen ook moeten zien als oordelen in de betekenis van straffen over onze zonden? Over zonden die er in ons kerkelijke leven heus wel zijn?

O zeker, het is goed om ons zelf te beproeven, of we in alles recht leven in het Verbond met onze God. Het is goed, dat we eens even denken aan al de moeilijkheden die er in onze kringen zijn. Ik kan me zo levendig voorstellen de reactie van die broeder, die zei: en als er nu weer eens iemand op een kerkelijke vergadering met het een of andere bezwaarschrift over iets komt, waarin hij geen gelijk gekregen heeft, dan zal ik hem zeggen: „man, ik geloof dat je schoon gelijk hebt, maar houd alsjeblieft je mond!" Dát bij deze gelegenheden onmiddellijk aan al onze kerkelijke moeiten is gedacht ligt zelfs heel sterk voor de hand. Zelfbeproeving in zware tijden is goed en is nuttig. Want dat is altijd nodig en altijd goed. We moeten heel voorzichtig en wijs en ootmoedig leven, in de vreze van onze God.

Maar mag ik nu gaan zeggen: die ootmoed moet een verootmoediging zijn onder Gods straffende hand? Mag ik de verpletterende slagen van het begin van dit jaar oordelen noemen in de zin van straffen op ons kerkelijk kwaad?

Ik geloof dat we daarmee heel voorzichtig moeten zijn. Dat we hier zeker niet mogen generaliseren: 't is een zondige beweging in 't algemeen onder ons! Want mag dat van al onze Kerken wel worden gezegd?

En daarom: ook wat deze droeve dingen aangaat hebben we ootmoedig te zijn. Maar dan in de zin van onze Geloofsbelijdenis. In de zin van het heel ootmoedig aanbidden van de rechtvaardige oordelen Gods, van wat Hij meent te moeten doen, ons tevreden houdende met Gods Woord alleen, zonder dat we proberen de dingen die ons